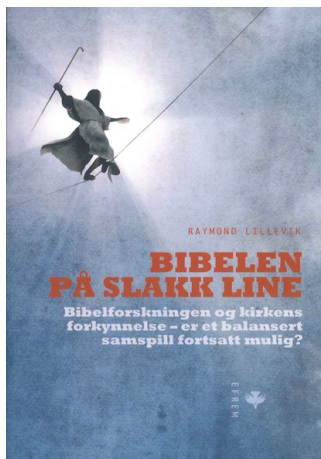

Raymond Lillevik

Bibelen på slakk line.

Bibelforskningen og kirkens forkynnelse – er et balansert samspill fortsatt mulig?

Efrem Forlag, 2020. 383 sider.

Hæftet. NOK 349,- ISBN 978-82-92922-61-3

Førsteamanuensis ph.d. Peter Olsen
po@dbi.edu

Raymond Lillevik (f.1973) er cand.theol. ph.d. og lektor på Kristen videregående skole i Nordland (KVN). Hans bok handler om bibelsyn. Den former sig som en debat med et betydeligt antal filosofer, bibelteologer og systematikere om, hvilken rolle Bibelen skal have i teologi og forkyndelse. Det er ikke alltid let at se, om Lillevik bare refererer eller også tilslutter sig disse mange forfattere. En af forklaringerne er nok Lilleviks bruk af den norske filosof Egil Wyllers henologi. Wyller (f.1925) er kendt som Platondiscipel. Henologi (af græsk ἔν, 'en') er en slags teori om alting. Bag tilværelsen står 'den ene', Gud, altings ophav og opretholder. I Ham opløses alle modsætninger. For bogens tema betyder det, at Bibelen er både guddommelig og menneskelig, uskabt og skabt, troværdig og fejlbarlig. Teologen må snart tale katafatisk (bekræftende) og snart apofatisk (benægtende), men uden at vise, hvordan dette går logisk op. Lillevik sammenligner med kristologien: "Slik Gud er på ferde i Jesus, slik også i Bibelen" (s.235). Tilsyneladende åbner det for den mulighed, at når Jesus i strid med naturvidenskaben kalder sennepsfrøet det mindste af alle frø, var Han simpelthen "et barn av sin tid og med ditto kunnskap" (s.308). Hér gengiver Lillevik ganske vist Peter Enns, men som nævnt er det vanskelig at vide, hvor han henholdsvis refererer og tilslutter sig en opfattelse. Til gengæld er det (vist nok) ikke afgørende, fordi både ja og nej kan rummes inden for henologien. En anden norsk filosof, Arne Næss (1912-2009), har kritiseret Wyller for at bryde med kontradiktionsprincippet (s.274). Lillevik svarer, at der er tale om paradokser, logiske antinomier og "motsetningens sammenfall" (s.275). Både Bibelen og kristologien er udtryk for "Guds akkomodasjon" og "Guds fornedrelse" (s.26; 222). Vi må derfor være åbne for mangler og fejl begge steder. Men disse mangler og fejl forhindrer ikke Gud i at udføre sin frelsende hensigt med både Bibelen og kristologien.

I tilslutning til Johann Georg Hamann (1730-88) siger Lillevik: "Inspirasjonen innebærer at alle bibeltekstene bærer Guds nærvær, uten å være et diktat" (s.223). Han mener, at læren om verbalinspiration bl.a. modsiges af prologen til Lukasevangeliet, der giver "inntrykk av en forutgående undersøkelse ved forfatteren" (s.305). Tilsyneladende gælder det samme om Lillevik som om de fleste teologer i dag: De har ikke forstået, hvad den lutherske ortodoksi mener med verbalinspiration. De tror, at Gud kun kan detailstyre Bibelens tilblivelse ved at sætte de menneskelige forfatteres

personlighed, frihed og spontanitet ud af kraft. De ortodokse teologer skrev ellers eksplicit det modsatte: Guds hellige Ånd ikklædte sig Bibelens forfattere, så Han gjorde brug af deres individuelle psyke, erfaringer, hukommelse, kulturelle og sproglige niveau og deres aktuelle humør, da Han drev dem til at sige netop det og med de ord, som Han ville. Det var på den måde ”Helligånden talte ved profeten” (Jer 50,1; Matt 1,22; 2,15; 17 m.fl.). Den moderne misforståelse af verbalinspirationen er ét eksempel på, at teologer sjældent har fattet, hvad Bibelen mener med frihed. Når assyrerne overfalder Israel, er de Guds vredes kæp eller økse (Es 10,5; 15). Det betyder, at assyrerne af egen vilje, spontant og utvunget, gør, hvad Gud har bestemt, at de skal gøre. Det er Gud, der virker i dem både at ville og at virke, men de gør det også selv. Når vi har med Gud at gøre, kan to viljer stå bag en og samme beslutning. Vi kalder det kompatibilisme, fordi menneskelig frihed og guddommelig determinisme er kompatible. For Bibelens inspiration betyder det, at Gud detailstyrede, hvad profeter og apostle skrev frit, spontant og utvunget. Derfor ser vi forfatterens meget forskellige personligheder i Bibelen, på trods af at alt i Bibelen (ifølge Bibelen selv) er inspireret og talt af Guds hellige Ånd.

Når moderne teologer ikke tænker sådan, skyldes det dels, at den bibelske kompatibilisme er kontraintuitiv, og dels det, som Lillevik kalder ”Bibelens beskaffenhed ... sporene etter menneskelig arbeid bak tekstene” (s.297). Som eksempel nævner han, at Jeremias’ Bog i Septuagintas version er en syvendedel kortere end i den masoretiske tekst (s.37). Men i stedet for at drøfte de plausible forklaringer på dette konkluderer Lillevik, at GT’s bøger i det hele taget er blevet til ved ”et snøballprinsipp, hvor de skriftlærde legger noe til teksten uten å ødelegge den, men kanskje gir den en annen retning” (s.41). Teorien er spændende, men det tekstgrundlag, der skulle begrunde den, er meget spinkelt. Tror man på teorien i forvejen, behøver man nok ikke mere end det. Men Lillevik burde også have konsulteret GT-teologer med et ortodokst bibelsyn.

For den befæstede læser vil jeg anbefale Lilleviks bog som en indføring i nyere opfattelser af bibelsyn.